

MINDENKIÉRT.

Este lett mire az uccára kerültem. Unalmas, sorvasztó napi munkám felőrölte egyébként is megrongált idegrendszerem s ilyenkor fáradtan, halásápadtan szellőztettem ki azokat az utált gondokat, melyek újságírói foglalkozásomnak örömtelen kellékei maradtak mindvégig. Akarva, nem akarva is heves parlamenti disputák zakatoltak a fejemben s noha igazán parányi érzéket tanúsítottam a politika fondorlatai és kiszámíthatatlan bonyolódásai iránt, a foglalkozás, a kötelesség előbb-utóbb nagyobb figyelésre, komolyabb érdeklődésre kényszerített. Ó mennyire utáltam is én azokat a törvényszéki üléseket s milyen kedvetlenül futkostam a rendőrségre, hogy valami kis írni valót csikarjak ki az aktákból s az akták révén szegény, félreismert szellememből. Nyakamon ültek az öregek s dalos ambícióim nem igen vették figyelembe. Hányszor panaszkodtam megelégedett kollégáimnak, hogy előbb-utóbb meghibbanok, nem bírom a riportereskedés alárendeltségét, tele vagyok mondanivalóval, juttassanak szóhoz, mert szétfeszülök, mert keserves összeroppanással fogom befejezni szépen induló, fiatal életemet. Derék kollégáim bizony a szokott biztatgatáson kívül még csak határozottabb reménysugarat sem lobbantottak föl előttem, hiszen ők is vesződtek, küzködtek ezért a kis szabadakaratért s valljuk be őszintén, ők sem igen hajlandók a maguk rovására másokat előtérbe helyezni. Kenyéririgység, kenyéririgység! Megértettem a torzonborz szakállúakat, hiszen hasonló helyzetben talán én sem tudnám megkülönböztetni az értéket az értéktelentől, legyen az bár ifjú vagy öreg, én is csak féltékenykednék s bizony-bizony a világért sem mondanék le esetleges fáklyatartói tisztemről egy szétrobanni készülő titán kedvéért. Igyen okoskodva aztán jajnélkül türtem vezetőim szipolyozó politikáját; megértettem őket, tökéletesen megértettem őket.

Egykedvűen, beletörődötten keresgéltem a kispolgároknak való témákat s hogy egészen őszinte legyek, néha egy kis borzalom, egy kis szenzáció kedvéért, bizony sokszor gyújtottam ki valamelyik nem létező ucca palotáját a lap hasábjain. Hazug volt a foglalkozásom s bocsássanak meg érte hivatásukért rajongó kollégáim, én a hangos elv-háborúkban csak a saját vérem szagát éreztem, azét, mely száműzetve önmagától idegen hitek oltárán sistergett el.

Szomorú elfoglaltságomban minden vigasztalásom egy fiatal színésznő maradt, aki csak a múlt évben szerződött jeles színházunkhoz s aki máris olyan komoly ígéretekkel kecsegtette városunk művésztömege közönségét. Sokat várt tőle a publikum s én, aki több voltam a csendes hallgatónál, aki közelebbi tanúja lehettem a fiatal tehetség kibontakozásának, végtelenül hittem és végtelenül szerettem. Nem akarok saját érdemeimre hivatkozni, hiszen a talentum útját vajmi kevéssé befolyásolják idegen kormányzások, de annyi azért mégis

bizonyos, hogy a szeretett fiatal művésznő köszönhetett valamit az én fáradozásaimnak s talán többet mint oktatóiénak.

Számtalan délutánt és estét töltöttünk el együtt s ilyenkor, mint aki előtt végre lelkének megfelelőbb távlatok nyílnak meg, hosszan és nem minden érzelmesség nélkül boncolgattam a drámák szerkezetét, nem feledkezve meg azokról a történelmi adatokról sem, melyeket részint szorgalmam, másrészt pedig professzoraim buzgólkodása révén sajátítottam el. Szerettem a fiatal művésznőt félreismert lelkem minden lappangó tüzével s úgy éreztem, ami velem talán még soha meg nem történt, hogy ha valaki, úgy ő lehetne az az egyedüli, ki mellett hosszú éveken keresztül idegsorvadás nélkül élhetném le hátalévő időm. Ezt ő is tudta s mámoros órákon ő sem igen takarékoskodott a vallomásokkal, hiszen annyira egyek voltunk, hiszen annyira egymásra találtunk.

Ebben az időben, s e kijelentés mai állásfoglalásom rovására történik, szerényebb voltam s népeket meghódítani készülő álmaim az ő közelében tökéletesen beteljesültek. Ő volt az én hallgatóm, az én olvasóm, rajongó s talán handabandázó terméseimnek ő volt egyetlen továbbérzője. Kerülöm és mindig is kerültem az agyonkínzott és agyonérzelgett szavak használatát, de hogy jobban megközelítem azt az örömet, mely az ő közelében rám sugárzott, leírom ilyen formában is e vallomást: mellette boldognak éreztem magam.

Estefelé rendszerint a kis színésznő társaságában sétálgattam s ha volt valami, amiért irigyelhetett volna farkas-mohó baráti köröm, úgy e nő volt az. Kisikló villamosok, lezuhant repülőgépek, fölrobbant autók és gajdoló pártok kakofóniájából, mely lelketlen alkalmatosságok napi riporterkedésem alatt egész lényem betöltötték, estefelé az ő szokott kedves hangja kristályosodott ki:

— Éhes vagy-e?

Szerettük egymást s ha megéheztem, pirongás nélkül vallottam be neki. Örömmel osztotta meg mindenét, aminthogy én is habozás nélkül táltam volna elébe saját magam lelkestől, hitestől.

Az utóbbi napok ködként neheztedek agyamra. Nem értettem a dolgokat s olyan kérdések foglalkoztattak, melyeken már vagy nagyon régen túl voltam, vagy amelyeket sohasem fogunk megoldani tudni. Valami furcsa görcs szaggatta a fejem, rendszertelenül táncoltattam képzeletem a fákról a házakra, egyszer az anyámra gondoltam, egyszer a kollégákra, — eszeveszett gomoly volt napok óta egész lelkevilágom, ködös, fájó és nyugtalan.

Az esti ucca, mely a nappali kánikulás hőség után, mint valami színing töltött borissza, részegen okádtá vissza a forróságot, még jobban megkompolyított. Hiába menekültem az árnyas fák alá, az árnyas oldalon is épp oly tikkasztó volt a hőség, mint a nyílt kocsúton. Kóválygott a fejem s ezenfelül még izzadtam is, szakadt rólam a verejték. Egy ideig heves kitörésekkel tiltakoztam az égiek bő gondosko-

dása ellen, de aztán, amint mondtam, táncoló gondolataim feledtették velem a kellemetlen áldást. Ugy éreztem, mintha a fejem méteres nyakon himbálózott volna, mintha karjaim a földig nyúltak volna, tudja Isten, ilyen könnyű, ilyen pehelysúlyú és ekkora forróságban, még sosem voltam. Nem túlzok, ha azt mondom, hoy valósággal repültem az utakon. Édes barátnőmet, ma is, mint rendszeren a szokott sarkon vártam találkára, a Közjóléti Bank előtt, ahol is a redőnyök megkímélhettek a nap bomlasztó sugaraitól.

Nem tudom mi történt, ma a város is sokkal kuszáltabb volt, az emberek különös száanalommal, vigyorral suhantak tova mellettem, pedig én — s ez az a túlhaladott álláspont — éppen azon töprengtem, hogy én vagyok-e mindenkiért vagy én értem van-e minden. Hogy miért szakadt rám éppen ma ez a nevetségesen nagyképmű dilemma, arról sejtelnem se volt.

Nagy tömegek tolongtak előttem a levegőben, mintha virágzagot éreztem volna, néha egy aranyos koporsó úszkált a házak között, aztán mintha ordítoztam volna... Eh! ez a hőség még tényleg meghibbant! Olyan csodálatos ez a fa, zöld lombjai atyáskodóan hajlongnak fölém! Bolond, aki azt hiszi, hogy nem az én kedvemért árnyas most ez a kicsinyke kis kör ebben az izzó sivatagban. Elvégre — s ezt a legrágcsálóbb bölcs sem vonhatja kétségbe, — nem én vagyok a házakért, hanem mint illik is, ők vannak értem, az emberért. Nézd csak azt a részeg kéményseprőt, milyen peckesen lépdel azzal a fekete lajtoriával, ma alighanem nagy szerencse ér. Nem vagyok babonás, de néha jól esik egy kis karosszék, egy kis kényelmes elnyújtózás, történéjek az bár templompadon vagy egyetemi tanteremben; ma szerencsés leszek. Ha nem nevetne ki ez az ostoba tömeg, most igazán megszorogatnám a kéménypiszkáló maszatos kezét. Dehogy is halálmadár ő, dehogy is fekete holló ő. Tehát szögezzük le habozás nélkül, minden ezen gyönyörű, napsúgárban túltengő világon az én csillogó zöld szemeimért van, vagy hogy megkülönböztetett erényeimmel is hivalkodjak, az én örömben, kínban egyaránt üde alkotó szellememért.

Katonásan vagdaltam lábaim az olvadozó aszfalthoz. De igaz, mintha engem ma légyottra várna valaki. Ki is az? Persze, persze, az a kis színész nő. Nézd csak, hogy megfélekedzik az ilyen szerelmet uzsonnázó ember a kínálkozó alkalmakról. Nem tudom már, de ha úgy akarják, megesküszöm rá, lelkiismeretfurdalás nélkül, hogy a vizonyt ő kezdte s hogy aratásra készen ő omlott elében először. Nem nyelvtan ez, nincs itt kivétel. A bájos kis színész nő épp úgy az én kedvem bábja, mint az a megbokrosodott, akiről tegnap vagy mikor azt a ragyogó cikket írtam s aki volt olyan alázatos és tisztelettudó, hogy veszettségében nem engem taposott el, a fő-főriportersegédet, hanem azt a boldogtalan fiúcskát, aki már átszenvedett négy elemi. Igazán sajnálom, hogy nem értesíthettem hamarabb a balesetről a szerencsétlent, legalább azoktól a nádpálcás tanító bácsiktól mentesíthet-

tem volna aranyifjúságát. Szegény, szegény! De a földolog mégis csak az, hogy nem rám taposott. Sokszor, sokszor, higgye el rendőrtanácsos úr, az ember elveit még a természeti tümemények is méltányolják. Másként igazán nem tudnám megmagyarázni azt az érdekes esetet, ami nem is olyan régen történt velem, tegnap vagy egy hónappal ezelőtt, tudja az ördög, az idővel most egyáltalában nem vagyok tisztában, mindenesetre s ez a fő, velem történt. Szóval az égi csetepaté, mely ilyenkor nyáron szokta a hitet ébresztgetni a pogány lelkekben, engem szemelt ki áldozatul. Szorgalmasan csapkodta ehhez a megrongált s ma már igazán minden szempontból renoválásra szorult földgolyóhoz a menyköveket. Higgye el polgármester úr, csakis vakon követett hitemnek és világnézetemnek köszönhetem, hogy nem engem vágott agyon az a velőtrázó istennyila, mely ha vissza tud emlékezni kedves szerkesztő úr, úgy hajnaltájban dörögte fel a várost, — hanem azt a pajkos, izmos fegyverkovácsot, aki éppen kalapáccsal a hátán folytatni akarta öldöklésre szánt munkáját. Miért kovácsolt fegyvert s miért nem lett inkább szanitéc! Az éj bizonyára kegyesebben tekint le az olyan emberekre, mint amilyen én is vagyok, aki társai és felebarátai érdekében hámozza le magáról a kegyetlenkedés és gonoszság kérgeit. Bizony feketék vagytok ti, megbőrösödtek fene nagy arcátlanságtokban!

Ilyen tobzódó gondolatok hatása alatt, nincs kizárva, hogy egyébként nem túlságosan kellemetlen benyomású arcom elviczorult, mert a járókelők nevetgélve kerültek ki s ahogy azt valamelyik tükröző kirakatból észre vettem, mutogattak utánam. Nem sokat törődtem az okvetetlenkedőkkel, a bölcs horatiusi elv értelmében én is távol tartottam magamtól a csöcseléket, mely nem tud különbséget tenni gondolkodó ember és bolond között. A fönt oly fényesen beigazolt hitvallásomon se esett nagy csorba, kifinomult, minden cselvetésre és kimagyarázásra alkalmas eszem, néhány villanással csak annyit változtatott a dogmán: minden értem van, hi-hi-hi, csak mi nem vagyunk egymásért. Ennél logikusabb s a nagy hőséghez képest ennél csillogóbb, elevenebb módosítást más sem eszközölhetett volna akkor, amikor élete gerincéről van szó. Tehát, kedves hölgyem, te, te nagykalapos, hiába vigyorogsz, te egyszerűen más valaki kedvéért élsz, esetleg s megsúghatom neked bizalmasan, ez sem utolsó állásfoglalás, a magad kedvéért illegeted olyan szépen selymes cipőidet. Bocsáss meg, hogy ilyen ízetlen dolgokról diskurálok, de tudhatnád te is, hiszen csak a puder fakítja nedves homlokod, az ilyen izzadságos hőségben az ember nem gondolhat például a forralt borra. Brr! forralt bor!

A kis színésznő, — hogyis hívják? — igen, igen, Évike, ma ugyancsak próbára teszi türelmemet. Pedig, ha jól emlékszem, máskor ő várákozott rám. Ej, ej, hát ő is beleesett a pontatlanságnak nevezett csúfságba. Édes kis angyal, eljátszod a szerencséd, jó lesz, ha ildomosabban viselkedel velem szemben.

Ujra heves lüktetést éreztem a halántékomban, megint mintha nagy fekete tömeg búsongott volna a levegőben vagy a házak tetején, mintha gyászfátylas asszonyok bégették volna el szomorúságukat, a nagy tömeg elején, mintha bóbitás lovak cammogtak volna a temetkezési vállalatok ezüstsújtásos halálmadaraival. Édes Istenem, milyen bolondságokat gondol össze az ember, ha belefáradt a ráerőszakolt munkába. Mert az én munkám komisz kényszermunka volt s egy csöppet sem túloznék, ha darócruhát vagy olyan nyakiggombolós rabzubbonyt kérnék a kegyes szerkesztőségtől. No nem ingyen, csak úgy, a fizetésem fejében. Jóért jót ne várj, fegyencnek lenni sem utolsó dolog, hiszen ennél még a sintérség is lealázóbb valami, nem beszélvén azokról az undorító foglalkozásokról, melyek például párolgó trágyadombok közelébe kényszerítik szerencsétlen szolgáltaikat. Tehát a fegyencség is pénzbe kerül. Könyörüljön rajtam, polgármester úr és ne törölje ki a szemem holmi gyorssegéllyel. Igazán kár a fáradtságért.

De olyan különös az a koporsó. Nem is fekete! Hopp meg van! Szárnyai vannak s úgy úszik fölöttem, mint valami félig megsántított léghajó. Fölséges ötlet. Holnap telekürtölöm a várost a legújabb találmánnyal. Ez nagyobb szenzáció lesz, mint az a legutóbbi napfénykonzerváló masina. Ki az ördög ért ezekhez az ezerkarú és kétezerlábú gépekhez? Nem azért tanultam én latinul, hogy motorokon törjem a fejem. Minden értem van, kedves halandó, csak mi nem vagyunk egymásért. Alászolgája!

A várás türelmetlenné tett. Elvégre nincs nekem időm az ilyen ácsorgásra. A doktor úr is azt mondta, hogy jól kell táplálkoznom s úgyszólván minden percemet szabad levegőn, tehát nem házak között kell eltöltenem. Jó fiú vagy te, doktor bácsi. Ugye, kedves uram, a dohányzás nem árt a tüdőmnek? Irni sem szabad? No de azért néha egy olyan macskafarka verset... Szórakozásból, hiszen igazán nem nagy fáradtságomba kerül. Persze, persze! Tehát akkor rágyújthatok. Ó be édes is a füst, be jó is az a kábultság. Megkinálnám, méltóságos úr, de higye el, csak ez az egyetlen darab maradt a zsebemben, hiszen, amint láthatja, még tüzem sincsen. Ejnye, mindég gyufa nélkül jövök el hazulról, pedig a szerkesztőségben is emelhettem volna egy pár szálat, valószínűleg nem vonták volna le a fizetésemből azt a néhány garast. Ugye kegyelmességem, minden értem van? Az a ferdén nőtt ág éppen úgy, mint az a szivarozó úriember, aki idegeskedve mér végig s akitől én tüzet fogok kérni.

— Jó napot! Szabad kérem egy kis tüzet?

A türelmetlen úriember bosszankodva tartotta orrom alá a parázsló szivart. Kelletlenül hunyorgatta szemét, aztán, mikor már egy jó percnyi erőlködés után sem tudtam életet szipákolni átizzadt cigarettámba, csipősen duruzsolta a mellette állónak:

— Alkalmasabb embert is választhatott volna magának ez a bolond.

— Ez bolond? — bámult rám a másik.

— Hát nem látja? Ő az, aki megőrült a szeretője temetésén. Hát nem ismeri meg?

Nyöszörögve köszöntem meg a szívességét, pedig ha jól emlékszem még a cigarettám sem égett. Valami szívszaggató világosság támadt föl fejemben, — Éva, Éva! — Megdermedt arccal rohantam előre s e percben csak annyit éreztem, hogy többé semmi sincs értem, hanem én vagyok mindenkiért, akár részeg, akár őrült, vagy épeszű vagyok.

(Szeged.)

Berczeli Anzelm Károly.
